

УДК 94(477). 37.001

Олег Чирков

Історія міграції української людності: стан висвітлення в українській Вікіпедії

Автор виявив, вивчив та оцінив сучасне представлення історії міграції української людності у сегменті Вікіпедії українською мовою. Знання про міграцію українства становлять в українській Вікіпедії помітну частку, містяться у великій кількості статей історичного, демографічного, географічного, культурологічного, політологічного та іншого змісту. Проте ще немає цілісного викладу історії міграції українства з висвітленням її історично послідовного перебігу.

Ключові слова: Вікіпедія, український сегмент, історія України, міграція, переселення.

The author discovered, studied and appreciated the presentation migrations' history of the Ukrainian population in the Ukrainian segment of Wikipedia. Knowledge about migration of Ukrainians in the Ukrainian Wikipedia are in a large number of articles in historical, demographic, geographical, cultural, political and other sciences. But there is no special coherent presentation of the migrations' history of the Ukrainian population with its reasonable coverage in historical development.

Keywords: Wikipedia, Ukrainian Segment, the History of Ukraine, Migration, Resettlement.

Організовані Центром українознавства філософського факультету КНУ ім. Тараса Шевченка спільно з партнерами Міжнародні науково-практичні конференції, присвячені проблемам міграції у контексті цивілізаційної трансформації України і світу, є актуальним заходом, що стимулює комплексне, системне осмислення зв'язку між сучасною трансформацією України і міграційним рухом людства і дає цікаві й суспільно корисні результати [14]. Природно, що сучасні міграційні та суспільно-трансформаційні процеси зумовлені великою мірою історичним минулим українства і людства загалом. Тож для осягнення теми необхідним є історичний ракурс зв'язку міграції та суспільної трансформації України (про міграцію як чинник перетворення населення Української РСР на самодостатню націю див. [3]).

Чи охоплює Вікіпедія (багатомовна веб-енциклопедія, вільна для наповнення, редагування й споживання) *проблеми міграційних та суспільно-трансформаційних процесів українства?* Вікіпедія з'явилася на початку ХХІ ст. Її український сегмент за обсягом інформації та за кількістю читачів перевершує як друковані, так і електронні енциклопедичні видання українською мовою. Вікіпедія справляє певний вплив на сучасний суспільно-історичний поступ українства в усьому світі. А її наповнення українознавчими знаннями залежить значною мірою й від зарубіжних територіальних груп українства. Магістральна тема конференції та певні її підтеми (тематичні напрями) охоплюють низку актуальних, на нашу думку, аспектів вивчення Вікіпедії як суспільного явища та її змісту, зокрема українського мовного сегмента та українознавчого складника сегментів іншими мовами.

За напрямком «міграція як об'єктивний вимір глобалізаційних процесів» маємо зазначити таке: Вікіпедія є інструментом, провідником, стимулятором, прискорювачем глобалізаційних процесів, а також одним з проявів глобалізаційних процесів, їх результатом, наслідком.

Дослідження за напрямками: «формування українського освітнього простору в умовах еміграції», «збереження української ідентичності в умовах глобалізації», «пошук інноваційних моделей і технологій соціальної роботи та виховання дітей мігрантів в Україні» передбачають врахування суспільного значення Вікіпедії. Український сегмент Вікіпедії став компонентом навчального і виховного процесу в Україні і в середовищі зарубіжних українців та осіб, що вільно володіють українською мовою. Важливу роль Вікіпедія відіграє там, де немає традиційної освітньої й виховної інфраструктури, або вона є недостатньо розвиненою, щоб охопити всіх осіб, що належать до українства.

Територіальне розпорощення зарубіжних груп українців об'єктивно ускладнює збереження, розвиток і відтворення українськості як комплексу питомих рис і ознак, а також українства як спільноти, соціальної системи, що має активні внутрішні відношення-зв'язки, достатні для врівноваження впливу зовнішніх зв'язків членів групи на їхню самосвідомість. Вікіпедія використовується для подолання територіальної розпорощеності українства за відносної ізоляції від історичної Батьківщини та зумовлених цим перешкод для збереження української ідентичності, функціонування української мови, формування української історичної пам'яті тощо.

Так само Вікіпедія використовується етнічними, мовно-культурними, конфесійними та іншими групами української людності зарубіжного походження, зокрема, для виховання у дітей сучасних іммігрантів групової свідомості, а також для відтворення певної неукраїнської самосвідомості у представників тих груп чужинців, що сформувалися раніше і мають в Україні певну історію (росіяни, молдовани, білоруси, болгари, угорці, румуни, поляки, євреї тощо). Щоправда, відтворення українськості в Україні (що була упосліджена упродовж життя багатьох поколінь) та російськості (що насаджувалася на теренах російських колоній) є надто конфліктним в умовах неусталеності нового вектора суспільно-історичного розвитку українського пострадянського соціуму. Це певним чином відбивається й на процесі створення, вмісті та використанні Вікіпедії (розгляд цієї проблеми потребує окремого дослідження; один з аспектів цієї проблеми висвітлено у статті автора, див. [11]).

Знання про *історію міграції українства* є, на нашу думку, важливим складником базових, засадничих знань про себе, про свій етнос, про свою націю, необхідних для біо-соціального відтворення українства. Навчальні програми загальноосвітніх шкіл України передбачають ознайомлення учнів зі знаннями про історію міграції української людності та сучасні міграційні процеси в Україні й світі. Велика кількість переглядів статей української Вікіпедії, що містять знання про міграцію українства, свідчить про наявність у громадян різного віку потреби у швидкому одержанні інформації про міграцію українства.

Українська Вікіпедія вже відіграє суттєву роль у бутті українства, й надалі її значення ставатиме ще вагомим. Кількість користувачів Інтернету в Україні та кількість переглядів сторінок української Вікіпедії швидко збільшуються. За показником відвідуваності український сегмент впевнено перебуває серед трьох десятків найбільш відвідуваних мовних частин з усіх, майже трьох сотень наявних на початку 2013 р.

За кількістю статей українська Вікіпедія посідає 14 місце серед усіх мовних сегментів, 11 – серед сегментів мовами індоєвропейської мовної сім'ї, 10 – серед сегментів мовами народів, що за географічною класифікацією є європейськими, 3 – серед сегментів мовами слов'янської групи (після російського і польського, перед чеським), 2 – серед сегментів мовами країн, що були підпорядковані Російській імперії (після польського, перед фінським), 1 – серед сегментів мовами країн, що були підпорядковані комуністичній Росії періоду СРСР (визначено автором за сторінкою української Вікіпедії «Вікіпедія: Список Вікіпедії», див. [2]). 31 січня 2013 р. в українській Вікіпедії було 427 170 статей, а зареєстрованих користувачів – 164 805 осіб (визначено автором за сторінкою української Вікіпедії «Головна сторінка», див. [2]).

Представлення знань про українство в українській Вікіпедії є своєрідним показником цивілізаційного поступу українства на сучасному етапі суспільно-історичного розвитку. Воно відображає насамперед рівень інформатизації українства, рівень розвитку науки про українство, кількість носіїв мови та рівні мовної стійкості та мовної асиміляції українства, дієвість патріотизму і взаємодопомоги в середовищі українства, вміння реалізовувати великі колективні веб-проекти, здатність успішно конкурувати з іншими спільнотами у мережі Інтернет – новітній сфері буття людства.

Українознавче осмислення Вікіпедії як суспільного явища, представлення у ній знань про українство, зокрема, знань з історії України у сегменті українською мовою, є одним із предметів дослідження відділу української етнології Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії (ННДІУВІ), починаючи з 2011 р. Певні результати дослідження вже висвітлювалися автором у журналі «Українознавство» [8, 9, 11, 12], «Збірнику наукових праць ННДІУВІ» [5, 6, 13], двох томах колективної монографії «Українська земля і люди. Український етнос у світовому часопросторі» [7], збірнику допоміжних матеріалів «Наповнення Вікіпедії знаннями про українство» [10]. Досліджено також представлення наукового доробку Володимира Барана у Вікіпедії та інших веб-ресурсах українською мовою (подано до друку в ХХХІ т. Збірника наукових праць ННДІУВІ). Робота за цим напрямом тривала у рамках виконання наукової теми, що фінансувалася з держбюджету України «Україна і світове українство в системі українознавства. Українці у світовій цивілізації і культурі» (№ 0112U003511; термін: 2012–2014 рр.).

Як у Вікіпедії представлено знання про Україну, зокрема знання про місце України у загальносвітових міграційних процесах у минулому й тепер? Як поліпшити українознавче наповнення Вікіпедії, у т. ч. знаннями про історію міграції української людності у світі? Такі питання спонукали автора дослідити представлення в українській Вікіпедії знань про історію міграції української людності.

Прагнучи оцінити сучасний стан представлення знань про історію міграції української людності у сегменті Вікіпедії українською мовою, ми здійснили дослідження, головні результати якого наведено у цій статті. Об'єктом дослідження є історія міграції української людності. Українською людністю вважаємо ту, яка постійно мешкала у минулому, чи мешкає тепер на етнічній території українців та на сучасній державній території України незалежно від етнічної належності, а також ту, що переселилася звідси, але зберігає чи зберігала на час її означення зв'язки з українськими теренами. Звичайно, про збереження таких зв'язків упродовж історично віддалених епох свідчень у нас

немає. Проте природно припускати їх наявність принаймні упродовж життя кількох поколінь української людності, що мігрувала. Міграційним рухом людства вважаємо механічне пересування людей по планеті.

Предметом дослідження є сучасний стан представлення знань про історію міграції української людності у сегменті Вікіпедії українською мовою. Джерельна база дослідження складається з сегмента Вікіпедії українською мовою [2], який є основним джерелом, та опублікованих українознавчих, історичних, статистичних, демографічних, географічних, соціологічних, філософських праць, що містять знання про історію міграції української людності та є додатковими джерелами.

Дослідні завдання: 1) виявити у сегменті Вікіпедії українською мовою знання про історію міграції української людності; 2) оцінити зміни контенту української Вікіпедії про історію міграції української людності; 3) згрупувати статті, у яких зосереджено основні знання про історію міграції української людності; 4) охарактеризувати форми представлення знань про історію міграції української людності; 5) дати загальну оцінку висвітленню знань про історію міграції української людності в українському мовному сегменті Вікіпедії; 6) узагальнити одержані результати, запропонувати кроки, спрямовані на поліпшення представлення у Вікіпедії знань про історію міграції української людності.

Дослідження здійснювалося влітку 2012 р. та в січні 2013 р. Застосовано розроблену й апробовану автором у попередніх дослідженнях методику виявлення й оцінки певного тематичного вікіпедичного вмісту. Використання пошукової системи Вікіпедії та тематичної категоризації статей дало змогу виявити розташування даних про історію міграції української людності серед величезного вікіпедичного «океану» різноманітних знань, оцінити (в окремих випадках визначити) їх кількість, загальну організацію.

Оцінювання сучасного стану представлення знань про історію міграції української людності здійснено на основі зіставлення форми і змісту знань про історію міграції української людності в українському сегменті Вікіпедії з головними, визначальними положеннями знань з цієї теми, наявними в опублікованих джерелах українською мовою.

Пошук статей з теми міграції в українській Вікіпедії дав цікаві результати. Слово «міграція» трапляється на 381 сторінці (на 30 січня 2013 р). Слово «переселення» – на 973 сторінках. Крім цих основних слів-ідентифікаторів знань про міграцію є й інші. Отже, про будь-яку міграцію йдеться у понад 1000 статей українського сегмента.

Наводимо словосполучення та кількість сторінок, де вони трапляються в довільних комбінаціях, перемешуючись з іншими словами (число без дужок), та у незміненому вигляді, при пошуку в лапках (число у дужках). Спочатку наведено числа при пошуку 22 серпня (середа) 2012 р, коли у розділі українською було 396 222 статей та зареєстровано 144 086 користувачів. Потім наведено числа на 30 січня (середа) 2013 р., коли у розділі українською було 427 001 статей та зареєстровано 164 626 користувачів. Проміжок між датами пошуку становить 5 місяців і 1 тиждень. Отже, можемо обчислити кількісні зміни, що відбулися у наповненні української Вікіпедії знаннями про історію міграції української людності, упродовж зазначених 5–6 місяців.

«історія міграції»: 267, (0), 292, (0)*;

«міграція українців»: 39, (3), 40, (3);

* Друге й четверте числа, наведені в дужках, одержані при строгому пошуку в лапках: «історія міграції».

«переселення українців»: 170, (53), 215, (93);
 «заселення України»: 429, (8), 463, (8);
 «переселення в Україну»: 98, (0), 103, (1);
 «переселення на Україну»: 98, (0), 103, (0);
 «переселення з України»: н. д., (н. д.)*, 438, (0);
 «виселення з України»: 131, (1), 174, (1);
 «за межі України»: н. д., (76), 1917, (82);
 «за кордон України»: 1192, (н. д.), 1345, (0);
 «за кордони України»: н. д., (3), 381, (3);
 «Велике переселення народів»: н. д., (19), 67, (22).

Бачимо, що найуживанішим словосполученням-ідентифікатором знань про історію міграції української людності серед вибраних нами у дослідний спосіб є «переселення українців», що було використане на 53 сторінках наприкінці літа 2012 р. та на 93 сторінках наприкінці січня 2013 р. Кількість сторінок, де воно трапляється принаймні 1 раз збільшилася на 75% за порівняно короткий термін (менший за півроку).

Динаміка суттєвого зростання характерна й для інших ідентифікаторів історично-міграційного контенту української Вікіпедії. Та разом із цими позитивними змінами бачимо, що велика група словосполучень у незмінній формі не вживається, або вживається надто рідко. Так, на жодній зі сторінок української Вікіпедії не вжито «історія міграції», «переселення на Україну», «переселення з України», «за кордон України». Лише на одній-трьох сторінках вжито «переселення в Україну», «переселення на Україну», «виселення з України», «за кордони України», «міграція українців». Цей факт дає нам підстави стверджувати, що український сегмент Вікіпедії знаннями про історію міграції української людності наповнений ще недостатньо.

Історія міграції етнічних спільнот, що вже зникли, становить велику частку опублікованих знань про історію міграції української людності. Але в українській Вікіпедії їхня частка порівняно маленька. Це можна пояснити тим, що повнота, глибина висвітлення історії народів, що не представлені в українській Вікіпедії, незрівнянно нижча (пересічно), ніж в опублікованих працях. Певно, до висвітлення міграційного руху зниклих чи трансформованих народів черга ще не дійшла.

На 30 січня 2013 р. ідентифікатори знань про історію міграції венеців – першої зафіксованої в історичних документах безсумнівно слов'янської етнічної спільноти, траплялися в такій кількості сторінок: «міграція венеців» 1, (0); «заселення венедами» 0; «переселення венеців» 3, (0); «виселення венеців» 1, (0). Тобто безпосередньо про їх міграцію в українській Вікіпедії нічого немає.

Словосполучення «міграція кіммерійців» у статтях української Вікіпедії не вжито (на кінець січня 2013 р.). «переселення кіммерійців» у змінених формах вжито у трьох статтях, а «переселення кіммерійців» – на одній.

Справді, про міграцію кіммерійців йдеться лише в одній статті й надто стисло. У розділі «Населення Криму у античну добу і у ранньому середньовіччі» статті «Населення Криму» згадується поява археологічної культури, яку назвали кіммерійською та зникнення кіммерійців з українських та прилеглих земель: «Початок залізної доби (X ст. до н. е.) пов'язаний з появою степової кіммерійської і місцевої гірської Кизил-кобинської культур. Останню ототожнюють з відомими з писемних джерел таврами. У VII ст. до н. е. зі сходу до Причорномор'я прийшли іраномовні племена войовничих скіфів, вигнавши кіммерійців на Близький Схід» [2].

* «н. д.» – немає даних, пошуковий запит на цей показник автор не зробив.

Знання про історію міграції скіфів представлено трохи в більшому обсязі. Словосполучення «переселення скіфів» вжито на двох сторінках, а в змінених формах – на 31 сторінці. Словосполучення «міграція скіфів» вжито на одній сторінці, а в змінених формах – на шести.

Про міграцію скіфів до переселення їх на землі, що сьогодні належать Україні, йдеться у статті «Ішкуза». Ішкузою ассирійські та вавилонські автори називали політичне утворення скіфів VII ст. до н. е., від часу їх переселення на Північний Кавказ до переселення у Північне Причорномор'я. Українська етнічна територія, що була донедавна на Північному Кавказі, накладалася на частину земель скіфської Ішкузи. У той період скіфи активно здійснювали закавказькі походи. Скіфська експансія на південь сягала Африки. Про пересування скіфів йдеться у численних цитатах різних авторів, наведених у статті за друківаними джерелами. Стаття «Скіфія» містить розділ Міграція скіфської орди до Північного Причорномор'я, огляд основних подій».

Історія міграційного руху сарматів не має цілісного викладу, лише розрізнені епізоди, уривки. Словосполучення «переселення сарматів» не вживається, але у змінених формах є на 14 сторінках, «переселення савроматів» у зміненій формі є лише в одній статті.

У статті «Алани», приміром, є такий фрагмент: скоріш за все, фіксують дві хвилі переселення до Алфйольду східних сарматів-роксоланів Подунав'я (могиляники з ровами) та аланів...» [2]. У статті «Полтава» також є фрагмент про міграцію скіфів і сарматів: «Подібні назви зустрічаються на шляху слідування скіфів та сарматів, які під час Великого переселення народів йшли на Захід, у Центральну...» [2]. У статті «III століття до н. е.» йдеться про переселення сарматів («друга половина століття – Вторгнення сарматів у Північне...») та германців («кінець століття – Початок переселення східногерманських племен на Подунав'я...») [2].

З розділу «Язиги у Північному Причорномор'ї» статті «Язиги» можна дізнатися хоч якісь непевні відомості, що логічно пов'язані з іншою інформацією про пересування язигів по українських та сусідніх теренах. Наведемо частину цього розділу (текст цитати взято в рамку) для демонстрації поширеного способу організації знань про історію міграції української людності, коли автор не ставить за мету представити в доступній для некомпетентного читача саме знання з історії міграції, а відтворює чи компонує текст у традиційний для історичної науки спосіб (наводимо без приміток):

«Щодо часу появи язигів у Північному Причорномор'ї певних відомостей немає. Можливо, що язиги входили до сарматського об'єднання, яке під приводом сайів поклато край скіфському домінуванню у регіоні у 280–260 рр. до н. е. Страбон локалізує язигів з царськими сарматами та ургами у Пн.-Зах. Причорномор'ї під час Мітрідатових війн (поч. I ст. до н. е.) (Географія, VII, 3, 17). Перелічені Страбоном три групи сарматів визивають асоціації зі скіфською ордою, де місце скіфів-царських (паралатів) посідають сармати-царські (сайї?), авхатів – урги (грец. *Οὔργοι* < д. ір.**urgā* – «потужний, сильний»), сармати-язиги – катіарів та траспіїв.

Аппіан також згадує язигів як спільників Мітрідата VI Євпатора (Mith., 69) у Європі (щодо подій 74 р. до н. е.) «...з савроматів так звані царські, язиги, коралли...».

«Можливо, з ними слід ототожнювати поховання 2–1 ст. до н. е., орієнтовані в південному секторі. Принаймні, саме так орієнтовані численні поховання язигів Угорщини 1–4 ст. н. е., що були нащадками переселенців з Північного Причорномор'я... Виходячи з топографії південноорієнто-

ваних пам'яток, язиги жили на північ та схід від роксоланських кочівок. В 1 ст. до н. е. сармати були найближчими сусідами пізньоскіфських городищ Нижнього Дніпра. Тоді ж вони почали нападати на зарубинецькі городища Середньої Наддніпряниці. Деякі знахідки в могилах півдня... не виключають того, що в них були поховані зарубинецькі жінки-бранки. Однак базовою територією кочівок залишалися причорноморські степи» [2].

Овідій, перебуваючи у Томах у засланні, між 9 та 17 роками згадує язигів на Нижньому Дунаї. Але вже до 50 р. н. е. переважна частина язигів мігрувала до Паннонії крізь Олтенію. Також язиги Північного Причорномор'я (на відміну від язигів-метанастів Паннонії) згадані у Географії Клавдія Птолемея (III, 5, 7; "... усім узбережжям Меотіди язиги та роксолани..."). Ймовірно, окремі групи язигів Північного Причорномор'я були остаточно асимільовані різними етносами в часи Великого переселення народів».

У примітках до наведеного фрагмента подано назви джерел інформації, уточнюючі та додаткові коментарі, з яких проте історія міграції язигів не стає зрозумілішою.

Про найзначніші міграційні рухи людності на території Європи й України йдеться, зокрема у статті «Велике переселення народів». Про хронологію міграцій спеціальної статті немає, але в деяких статтях історичну інформацію, зокрема про міграційні рухи, наведено в хронологічному порядку. У статті «Візантійська імперія» знання про міграцію упорядковано за хронологією. Наводимо ці знання у рамці для прикладу (редакцію залишено без змін) [2].

- 395 осінь – Готи підступили до Константинополя, але взяти його не змогли. Префект Візантії Руфін умовив готів йти на захід до Риму.
- 396 – Готи міняють напрям походу і руйнують Афіни і Коринф.
- 399 – Заколот Гайна в Азії. Аркадій пішов йому на поступки. Готи, фактично, стали господарями в Константинополі.
- 442–447 – Нашестя гунів на Візантію. Руйнування міст в Іллірії і Фракії, захоплення гунами великої території Візантії і приєднання їх до своєї території.
- 454 – Розпад імперії Гунів.
- 474 – Частина остготів обоснувалась на нижньому Дунаї і получила від Зенона статус федератів.
- 493 – Набіг скіфів (можливо слов'ян) на Фракію
- 517 – Набіг слов'ян на Македонію і Іллірію
- 531 – Після чергового набігу кочівників-болгар Юстиніан призначає анта (слов'янина) Хвалібуда командувачем на Дунаї
- 534 – Хілбуд, візантійський воєначальник, убитий в битві із слов'янами на Дунаї
- 540 – Напад на Візантію гунів. Візантія веде одночасно три війни
- 541–545 – Готи у війні з візантійцями відвойовують значну частину Італії
- 558 – Авари вперше з'явилися на берегах Дунаю. У січні – лютому посольство аварського кагана Бояна веде переговори в Константинополі. Юстиніан наймає їх на охорону своїх територій від нашестя «варварів» – таких же, як самі авари, тюркських кочових орд, що продовжували рух по Євразії з «етнічного вулкана» з епіцентром в Північному Китаї
- 559 – Напад болгар (хан Заберган) і слов'ян на Фракію, захоплення її. Облога Константинополя. Оборону очолив Велісарій. Після безуспішного штурму міста, болгарі і слов'яни потрапили в пастку. Візантійські

війська відрізували їм шлях назад. Імператор Юстиніан великодушно їх пощадив

- 578 – Нашестя слов'ян на Елладу
- 578 – Союз з аварами. Авари розгромили слов'ян, убивши їх князя Давріта
- 581 – Спустошливий похід слов'ян через Фракію, Македонію і Елладу. Поселення слов'ян до Фракії
- 584 – Новий штурм слов'янами Константинополя. Поразка і відхід
- 599 – Авари штурмують Константинополь, але епідемія в їх армії зупинила штурм. Відмова заплатити відкупні аварам, привела до того, що в армії почалися бродіння проти Маврикія.

Бачимо, що наведені знання безпосередньо стосуються українських земель і людності цих земель, що мають різну етнічну належність.

Серед перелічених у статті 450-ти історичних подій є такі, що пов'язані з переселенням людності, зокрема (наведено без редагування): «Вторгнення гунів під проводом Аттіли у Галлію зупинене у битві народів на Каталаунських полях, після чого гуні вторглися в Італію і пішли на Рим, але були зупинені епідемією та благаннями папи Римського. Аттіла помер у 453 р. Після його смерті союз підконтрольних племен збунтувався проти гунів і переміг його сина Елака. Утворилося Королівство гепідів. Центр володінь гунів змістився на територію сучасної України. Остготи змістилися в Паннонію і Далмацію. У 455 році Рим захопили й розграбували вандали. Спільними зусиллями Риму й вестготів були розгромлені свеви на території сучасної Португалії. Зміцнилася володіння франків. Розпочався процес переселення англів, саксів і ютів, які вели боротьбу з римо-британцями й місцевими кельтськими племенами. На Персію та Індію чинять тиск ефталіти» [2].

Бачимо, що і цей цитований текст потребує мовного редагування. Поширеним явищем є відбиток на текстах, що містять дані про історію міграції української людності, впливу російської мови. Причин цього, вважаємо, дві: 1) російськомовність багатьох українських авторів вікіпедії, 2) недосконалі переклади джерел з російської на українську мову.

Можна навести сотні прикладів різноманітних форм представлення знань про історію міграції української людності, тем, контекстів, статистики вживання ідентифікуючих слів і словосполучень, проте в одній статті зробити це неможливо.

Додамо лише статистику вживання ідентифікаторів, що характеризують міграцію щодо певних етнічних груп чи спільнот (на 22.08.2012 р.): «переселення слов'ян»: 76 (0); «міграція слов'ян»: 20 (0); «пересування слов'ян»: 18 (0); «заселення слов'янами»: 14 (0); «виселення слов'ян»: 8 (0); «міграція германців»: 5 (0); «міграція тюрків» 3 (0); «міграція іранців» 2 (0); «міграція романців» 0 (0). Результат невтішний – у незмінній формі перелічені словосполучення ще не вживаються.

Узагальнені висновки дослідження подаємо за номерами:

1. Знання з історії міграції української людності становлять помітну частку всього українознавчого складника Вікіпедії і є невід'ємним його компонентом;

2. В українській Вікіпедії історія міграції української людності представлена великою кількістю статей, що не дають цілісного і повного уявлення про головні суб'єкти, явища, події, наукові праці з результатами вивчення історії міграції.

3. Спеціальної статті про історію міграції української людності в українському сегменті Вікіпедії немає.

4. Наявні в українській Вікіпедії знання про історію міграції української людності переважно фрагментарні, розпорошені у великій кількості статей з різноманітної тематики. Найпоширенішою формою цих знань є частини речень, речення, групи логічно пов'язаних речень. Підрозділи, розділи статей про історію міграції є поодиноким явищем.

5. Статті, що містять основний масив знань про історію міграції української людності, можна поділити на три великі тематичні групи: 1) статті статистично-демографічного спрямування (переважно про сучасний міграційний рух), 2) статті про зарубіжне українство (наприклад, «Українська діаспора» та інші, що є на порталі «Українська діаспора») та групи зарубіжних етносів в Україні (напр., «Росіяни в Україні»), 3) статті історичного спрямування про колишні етнічні групи, що жили на українських теренах, чи пересувалися по них.

6. Серед ряду сторінок, що містять основний масив знань про історію міграції української людності, є такі: «Велике переселення народів», «Виникнення запорозького козацтва», «Виселення українців з Польщі до УРСР», «Доісторична Україна» «Заселення Донеччини у XVI–XVIII ст.», «Історія міст України», «Колонізація Степової України в 16–18 ст.», «Міграція з України», «Національний склад населення України», «Національні меншини в Україні», «Новоросія», «Палеоліт на території сучасної України», «Русифікація України», «Трудова міграція в Україні», «Українська еміграція».

7. Для поліпшення представлення історії міграції української людності у сегментах Вікіпедії українською мовою необхідно підготувати та оприлюднити повноцінну за обсягом і якістю за змістом статтю «Історія міграції української людності», або з іншою назвою.

8. Поліпшення представлення історії міграції української людності в українській Вікіпедії має відбуватися кількома шляхами:

1) створення нових статей з метою представлення відсутніх знань;

2) наповнення вже наявних, але лише започаткованих чи надто маленьких статей достовірною інформацією за опублікованими джерелами;

3) поліпшення організації знань (у тому числі упорядкування тематичної категоризації).

Результати здійсненого дослідження будуть корисними українознавцям та авторам статей до Вікіпедії. Автор має намір втілити принаймні частину запропонованого у ним у його власній науково-дослідній та науково-популярній роботі.

1. Вікімедія Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.wikimedia.org>. 2. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. 3. Чирков О. Вплив міграційних процесів на становлення української нації // Українознавчий альманах. – Вип. 7. – К., 2012. – 206 с. – С. 197–200. 4. Чирков О. А. Знання про минуле України у вільній енциклопедії – Вікіпедії / О. А. Чирков // Українська земля і люди. Український етнос у світовому часопросторі. Колективна монографія. – К.: ННДІУВІ, 2011. – Том 1. Від давнини до XIV ст. – 676 с. – С. 621–656. 5. Чирков О. А. Історичний складник української Вікіпедії у загальній тематичній структурі знань про Україну й українців / О. А. Чирков // Збірник наукових праць ННДІУВІ, 2012. – Т. XXIX. – 370 с. – С. 152–178. 6. Чирков О. А. Історія країн-сусідів України у категоріях-темах української Вікіпедії / О. А. Чирков // Збірник наукових праць ННДІУВІ. – 2012. – Т. XXX. – С. 150–177. 7. Чирков О. А. Історія України XV–XVIII ст. у вільній енциклопедії – Вікіпедії / О. А. Чирков // Українська земля і люди. Український етнос у світовому часопросторі. Колективна монографія. – Том 2. XV–XVIII ст. – К.: ННДІУВІ, 2012. – 735 с. – С. 612–704. 8. Чирков О. Історія України XV–XVIII століть у вільній енциклопедії – Вікіпедії українською мовою / О. А. Чирков // Українознавство. – 2012. – № 4 (45). – С. 48–54. 9. Чирков О. А. Історія української мови у вільній енциклопедії – Вікіпедії українською, російською, білоруською мовами / О. А. Чирков // Українознавство. – 2012. – № 3 (44). – С. 91–96. 10. Чирков О. А. Публікації, що містять результати вивчення Вікіпедії як суспільного явища та її українознавчого вмісту / О. А. Чирков // Наповнення Вікіпедії знаннями про українство: Збірник допоміжних матеріалів. – К.: ННДІУВІ, 2012. – 200 с. – С. 94–162. 11. Чирков О. А. Суспільно конфліктні теми історії України у Вікіпедії українською мовою та її русинським варіантом / О. А. Чирков // Українознавство. – 2012. – № 2 (43). – С. 75–82. 12. Чирков О. А. Українознавство і Вікіпедія: результати та перспективи взаємодії / О. А. Чирков // Українознавство. – 2011. – № 3 (40). – С. 149–155. 13. Чирков О. А. Упорядкування знань з історії України за територіальною ознакою в українському сегменті Вікіпедії / О. А. Чирков // Збірник наукових праць ННДІУВІ. – 2011. – Т. XXVII. – С. 347–353. 14. Чирков О. А. Цивілізаційний розвиток українства у тематичному випуску «Українознавчого альманаху» (Рецензія на журнал «Українознавчий альманах»). – Вип. 8. – К., 2012. – 289 с.) / О. А. Чирков // Українознавство. – 2012. – № 3. – С. 206–207.